

Enheten för social utveckling
Jonas Melinder

Stockholmsenkäten Stockholms län 2022

Stockholmsenkäten är en enkätundersökning med frågor som rör ungdomars alkohol- och drogvanor, brott och trygghet, skol- och fritidsvanor, psykiska hälsa, föräldrarelationer med mera.

Undersökningen genomförs vartannat år och riktar sig till elever som går i grundskolans årskurs 9 och gymnasiet år 2.

Syftet är att ge underlag till beslut och planering av exempelvis brotts- och drogförebyggande insatser samt att

- kartlägga elevernas drogvanor, brottsvanor, trygghet, hälsa med mera
- ge underlag för forskning och utveckling
- mobilisera elever, skolpersonal och föräldrar i det förebyggande arbetet.

Tolkning av resultat från denna typ av undersökningar bör göras utifrån ambitionen att identifiera trender och följa utveckling över tid.

Variationer från en mätning till annan behöver inte betyda att utvecklingen har ändrats markant åt något håll. Resultaten kommer till bäst användning i kommunerna för att anpassa det lokala arbetet utifrån de resultat som framkommit. På aggregerad nivå, ur ett länsperspektiv, kan det vara värdefullt att försöka identifiera mönster som återkommer vid analys av samtliga kommuners resultat över tid.

Stockholmsenkäten är framtagen av Stockholms stad. Sedan början av 2000-talet har många andra kommuner i länet också valt att genomföra undersökningen. I många kommuner är det obligatoriskt för kommunala skolor att delta i undersökningen medan fristående skolor uppmanas att delta.

Kommunerna finansierar sina skolundersökningar och Länsstyrelsen tar fram kommunjämförande sammanställningar av resultaten.

Postadress

Länsstyrelsen Stockholm
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Regeringsgatan 66

Telefon

010-223 10 00

Fax

010-223 11 10

E-post/webbplats

stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Datansamling har upphandlats genom LOU, där det vinnande företaget Origo Group AB har genomfört undersökningen.

Resultat 2022

Den senaste Stockholmsenkäten genomfördes våren 2022 i 25 av länets 26 kommuner. 32 976 ungdomar i 409 skolor besvarade enkäten.

Varje deltagande kommun analyserar och använder sina resultat och det är i kommunerna den bästa kunskapen finns om lokala förutsättningar och utveckling. Kommunerna har också kunskap om sin egen svarsfrekvens och eventuella bortfall i årets enkätundersökning, något som kan påverka kommunala resultat.

Nedan följer ett urval av årets länsgemensamma resultat.

Fler tjejer använder nikotinprodukter – färre killar röker

Sett över tid har rökning bland unga minskat i länet, liksom i riket som helhet.

Fler tjejer än killar, 18 respektive 9 procent i årskurs 9, uppger att de röker dagligen eller ibland.

I årets undersökning ser vi en tillfällig ökning av andelen rökare bland tjejerna i årskurs 9, men med lokala variationer över länet. Ökningen kan förklaras med att alla svarande har fått frågan om de röker (dagligen eller ibland) och frågan om de röker e-cigarett, oavsett om det först svarat att de röker eller ej. Vid 2020 års mätning fick enbart de som svarat att de röker frågan om de röker e-cigarett.

Bland eleverna i gymnasiet röker var fjärde tjej medan det fortfarande är färre killar, 16 procent, som svarar att de röker dagligen eller ibland.

Andelen elever som snusar har ökat i en majoritet av kommunerna, särskilt bland tjejer i gymnasiet som främst använder det tobaksfria vita snuset. 17 procent av tjejerna väljer det vita snuset medan två procent använder traditionellt snus. Att snusa är fortsatt vanligast bland killar, men skillnaderna mellan könen har minskat. I årskurs 9 svarar var tionde elev att de snusar. Även bland niorna är vitt snus mer populärt än traditionellt snus bland tjejerna.

Tillgängligheten till tobak är fortsatt hög. Nästan hälften av killarna och en tredjedel av tjejerna i årskurs 9 som röker eller snusar köper sin tobak

själv i butik eller kiosk, trots att det är förbjudet att sälja tobak till personer under 18 år.

Föräldrars inställning och agerande spelar roll. Bland killar i årskurs 9 uppger nästan var femte att de får röka eller snusa för sina föräldrar. Motsvarande för tjejer i årskurs 9 är ungefär var tionde.

Drickandet minskar - fler killar väljer bort alkohol

Under 2000-talet har alkoholkonsumtionen bland ungdomar i Sverige minskat. Länets utveckling vad gäller alkoholkonsumtion liknar den som syns nationellt i motsvarande årskurser, där alkoholkonsumtionen fortsätter att minska, särskilt bland killar.

En majoritet av eleverna i årskurs 9 uppger att de inte dricker alkohol: 72 procent av killarna och 57 procent av tjejerna. Samtidigt uppger ungefär var tionde elev i årskurs 9 att de en gång i månaden eller oftare dricker sig berusade.

I gymnasiet år 2 uppger ungefär 3 av 10 tjejer och 4 av 10 killar att de inte dricker alkohol, medan en fjärdedel uppger att de dricker sig berusade varje månad eller oftare, vilket är i nivå med förra mätningen.

Minskning av andel som testat narkotika

I jämförelse med riket som helhet är andelen som någon gång använt narkotika, både i årskurs 9 och i gymnasiet år 2, högre i Stockholms län. I resultat från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) nationella undersökning "Skolelevers drogvanor" från 2021 framkommer att 7 procent av eleverna i årskurs 9 och 16 procent i gymnasiet år 2 någon gång har använt narkotika. Sett över tid har dessa siffror sett ungefär likadana ut de senaste decennierna.

Det är fler killar än tjejer som använt narkotika. Cannabis är det i särklass vanligaste preparatet, både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet.

I årskurs 9 uppger 10 procent av killarna och 9 procent av tjejerna att de någon gång använt narkotika. Vid förra mätningen var andelarna 14 respektive 10 procent. Det är en tendens till minskning jämfört med tidigare års mätningar, även om andelen varierat de senaste åren såväl i länet som i landet som helhet.

4 procent av både tjejer och killar i årskurs 9 har använt narkotika den senaste fyra veckorsperioden vilket är samma som vid förra mätningen.

Även bland gymnasieeleverna syns en liten minskning av andelen som har testat narkotika. I gymnasiets år 2 uppges 24 procent av killarna och 18 procent av tjejerna att de någon gång använt narkotika. Motsvarande siffror för år 2020 var 29 respektive 22 procent. Även de som uppges att de använt narkotika den senaste 30-dagarsperioden har minskat något.

Av eleverna i årskurs 9 som inte har använt narkotika uppges 21 procent av killarna och 23 procent av tjejerna att de har haft möjlighet att prova. Jämfört med Stockholmsenkäten 2020 är detta en minskning då andelarna var 30 respektive 27 procent. För år 2 i gymnasiet är motsvarande siffror 37 procent för killarna och 40 procent för tjejerna mot förra mätningens 44 respektive 41 procent.

Betydligt fler killar än tjejer har satsat pengar på spel

Andelen killar som uppges att de satsat pengar på spel de senaste tolv månaderna är betydligt större än andelen tjejer i båda årskurserna. Skillnaderna mellan könen tycks också öka över tid då andelen tjejer som uppges att de satsat pengar på spel minskat över tid, medan samma mönster inte går att utläsa för killar.

I båda årskurserna har knappt 30 procent av killarna och 5 procent av tjejerna satsat pengar på spel de senaste tolv månaderna.

Andelen tjejer som uppges att de haft problem av sitt spelande tycks öka något över tid, särskilt i årskurs 9. Av killarna som har satsat pengar på spel de senaste tolv månaderna har 35 procent i årskurs 9 svarat att de upplevt problem av sitt spelande. Bland tjejerna är siffran 33 procent. Vid förra mätningen var siffrorna 36 respektive 22 procent. Bland gymnasieeleverna ligger siffrorna i nivå med förra mätningen, med en liten minskning för killar.

Förbättrat resultat gällande utsatthet för brott, inom flera områden.

Vi ser en minskning över tid av andelen pojkar och flickor i årskurs 2 på gymnasiet som känt sig allvarligt hotade, blivit rånade, bestulna och misshandlade. Andelen pojkar i årskurs 2 på gymnasiet som uppges att de blivit misshandlade var 5 procent 2020 och 3 procent 2022. När det gäller personrån uppges 7 procent 2020 att de blivit utsatta för personrån mot 3 procent 2022. För flickorna i årskurs 2 på gymnasiet är resultaten jämförbara med tidigare år. Andelen flickor som blivit misshandlade var 4 procent 2020 och 2 procent 2022. När det gäller personrån var andelen

flickor i årskurs 2 på gymnasiet som blivit rånade 4 procent 2020 och 1 procent 2022.

När det gäller pojkar i årskurs 9 har andelen som blivit bestulna, hotade och utsatta för misshandel minskat. Andelen som uppgett att de blivit misshandlade var 5 procent 2020 och 3 procent 2022. När det gäller personrån har det skett en minskning från 7 procent 2020 till 4 procent 2022. För flickorna i årskurs 9 är resultaten jämförbara med tidigare år förutom att färre uppger att de blivit bestulna. Andelen som uppgett att de blivit misshandlade har minskat från 5 procent 2020 till 3 procent 2022. När det gäller personrån var andelen flickor i årskurs 9 som blivit rånade 6 procent 2020 till 2 procent 2022.

Utsatthet för våldtäkt minskar något mellan 2020 och 2022, allt fler pojkar polisanmäler

Utsattheten för grova våldsbrott som våldtäkt har minskat något mellan 2020 och 2022. Andelen flickor i år 2 på gymnasiet som har blivit tvingade till sex har minskat från 7 procent 2020 till 5 procent 2022. Flickor i årskurs 9 följer ungefär samma utveckling men med en lägre utsatthet från 5 procent 2020 till 4 procent 2022. För pojkar är utsattheten lägre och oförändrad över tid, både bland niondeklassare och elever i år 2 på gymnasiet.

När det gäller att anmäla brottet till polisen kan vi dock se en positiv tendens med en ökning av polisanmälningar bland pojkar i år 2 på gymnasiet, från 4 procent 2018 till 15 procent 2022. Bland flickor ser vi ingen tendens åt en ökad anmälningsbenägenhet utan bland dem har det varierat det mellan åren.

Ungas brottslighet i årskurs 9 har minskat något i jämförelse med tidigare mätningar

Andelen unga som uppger att de begått brott, misshandel, personrån, skadegörelse, klottrat, köpt något stulet, hotat någon eller burit vapen har inom de flesta kategorier minskat. Exempelvis har andelen pojkar i årskurs 9 som misshandlat någon minskat från 5 procent 2020 till 4 procent 2022. När de gäller pojkar i årskurs 9 som rånat var andelen 4 procent 2020 och 3 procent 2022. Andelen som uppger att de begår allvarligare brott ligger runt 2–4 procent av killarna och 1–2 procent bland flickor.

Den upplevda tryggheten har ökat för killarna men minskat för flickorna

Fler pojkar än flickor uttrycker att de känner sig trygga om de går ut sent en kväll i området där de bor. Det skiljer sig cirka 20 procent åt mellan könen. Andelen flickor i årskurs 9 som uttrycker att de känner sig trygga har minskat med 3 procent mellan 2020 och 2022 medan den har ökat med 1 procent bland pojkar i samma årskurs. Bland killar i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet svarar 82 procent respektive 84 procent att de känner sig ganska eller mycket trygga. Bland flickorna det 60 procent i årskurs 9 och 66 procent flickorna i år 2 på gymnasiet som uppger att de känner sig ganska eller mycket trygga kvällstid.

Andelen pojkar som tror att vuxna skulle ingripa om det blev ett slagsmål framför det egna huset har minskat. Bland pojkar i årskurs 9 kan vi se en successiv minskning från 64 procent 2018, till 57 procent 2022. Bland pojkar i år 2 på gymnasiet är minskningen aningen mindre: från 61 till 58 procent, och då först mellan 2020 och 2022. Även bland de yngre flickorna kan vi se en minskad tillit till att vuxna ska ingripa, från 69 till 64 procent och likt de äldre pojkarna ser vi den förändringen först mellan 2020 och 2022. Bland de äldre flickorna är tilliten till att vuxna ingriper oförändrad sedan 2018.

Fler tjejer än killar mår psykiskt dåligt

De flesta ungdomarna i länets kommuner tycker ofta att det är riktigt härligt att leva – det uppger 65 procent av killarna och 49 procent av tjejerna i årskurs 9 och i stort sett lika många killar och tjejer i gymnasiets år 2. Något fler tjejer i gymnasiet än i årskurs 9 svarar att det är riktigt härligt att leva, vilket är en ökning från 2020.

Samtidigt uppger 20 procent av killarna och 47 procent av tjejerna i årskurs 9 att de ofta känner sig ledsna och deppiga utan att veta varför. I gymnasiets år 2 är det 19 procent av killarna och 44 procent av tjejerna som känner sig ledsna och deppiga. En stor grupp, majoriteten tjejer, anger även att de lider av huvudvärk, dålig aptit och nervös mage. Liknande resultat har också kunnat ses i nationella undersökningar genomförda av exempelvis Folkhälsomyndigheten.

Elevernas svar på frågor om upplevd psykisk hälsa visar ingen större skillnad mellan årskurserna. Däremot syns en tydlig skillnad mellan könen där tjejer generellt sett skattar en sämre psykisk hälsa än killar.

Sett över tid tycks en allt större andel både killar och tjejer i flera av länets kommuner skatta en sämre psykisk hälsa. Exempelvis var det år 2012 9 procent av killarna och 21 procent av tjejerna i gymnasiets år 2 som ofta kände att de inget duger till. I årets mätning är motsvarande siffror 15 procent av killarna och 31 procent av tjejerna.

De flesta trivs i skolan och färre skolkar än tidigare

I 2022 års mätning uppger 90 procent av killarna och 83 procent av tjejerna i årskurs 9 att de trivs i skolan. I gymnasiets år 2 trivs cirka 90 procent av eleverna, både killar och tjejer. Sett över tid tycks skolkanDET ha minskat något.

Mobbning minskar inte men färre pojkar i gymnasiet mobbar

Andelen pojkar och flickor som har blivit mobbade eller trakasserade ligger på ungefär samma nivåer sedan 2014. Detta gäller både i skolan och via sociala medier, internet och sms samt för såväl elever i årskurs 9 som i år 2 på gymnasiet.

Könsskillnaden att fler flickor än pojkar blir mobbade medan fler pojkar än flickor mobbar ligger även den konstant över tid i båda årskullarna med några undantag.

När det gäller mobbning via sms, internet och sociala medier bland elever i gymnasiets år 2 uppger ungefär lika många pojkar som flickor att de blivit mobbade. Vi kan också se en stadig minskning mellan 2014 och 2022, från 10 till 6 procent, bland pojkar i år 2 på gymnasiet när det gäller att mobba eller trakassera andra i skolan, medan flickorna ligger på ungefär samma nivå som tidigare.

Yngre upplever att vuxna ingriper i lägre utsträckning om någon blir trakasserad eller mobbad

Andelen niondeklassare som upplever att vuxna ingriper om någon blir trakasserad eller mobbad har stadigt minskat sedan 2016, från 74 till 68 procent. Minskningen syns bland både flickor och pojkar men är aningen större bland flickor. Bland elever i år 2 på gymnasiet kan vi dock inte se denna negativa tendens utan där ligger resultatet på ungefär samma nivå sedan 2016.

66 procent av länets killar och 60 procent av tjejerna i årskurs 9 deltar ofta eller ibland i ledarledda fritidsaktiviteter och träningar. I gymnasiets år 2 deltar 58 procent av killarna och 52 procent av tjejerna. Det är betydande

skillnader i föreningsaktivitet mellan killar och tjejer inom flera kommuner, men också mellan länets kommuner.

Majoriteten av ungdomarna uppger en stark anknytning till föräldrarna

Majoriteten av ungdomarna uppger att deras föräldrar har koll på var de är på kvällarna, och det går att se en successiv ökning från år 2010 då 50 procent av pojkarna i årskurs 9 tyckte att så var fallet till 59 procent i årets undersökning. Sett över tid är det tydligt att flickorna genomgående anger högre siffror i båda åldersgrupperna. I år är skillnaden betydande då 56 procent av pojkarna på gymnasiet år 2 medan 66 procent av flickorna svarar att föräldrarna vet var de är på kvällarna.

De allra flesta föräldrar verkar veta med vem eller vilka ungdomarna umgås med på fritiden, 85 procent av ungdomarna i båda åldersgrupperna svarar att det är så. Även här är siffrorna högre vad gäller flickor, både i årskurs 9 och gymnasiet år 2.

I båda årskurserna uppger majoriteten av ungdomarna att de har en stark anknytning till sina föräldrar. Med stark anknytning menas till exempel att den unga personen känner att hen kan be sina föräldrar eller vårdnadshavare om hjälp vid personliga problem, vilket 75 procent i årskurs 9 och 80 procent i gymnasiet år 2 uppger. Bland tjejer i årskurs 9 visar årets undersökning på en liten försämring vad gäller anknytning till föräldrar.

Ungefär en av tio i båda årskurserna får svag uppmärksamhet från sina föräldrar eller vårdnadshavare, vilket innebär att de uppger att de inte blir sedda, uppmuntrade eller bekräftade när de gör något bra.

En parameter som mäts i Stockholmsenkäten är om ungdomar upplever inkonsekvens från en förälder eller vårdnadshavare. Det kan till exempel innebära hot för något som den unga har gjort eller att förälderns humör styr hur den agerar mot den unga eller att den unga inte vet hur föräldern ska reagera på något den gjort som ogillas. Knappt hälften av ungdomarna, 49 procent i årskurs 9 och 46 procent i gymnasiet år 2, uppger att förälderns humör styr hur den agerar mot den unga.